

УДК 336.145

DOI: 10.30857/2786-5398.2023.2.6

Алла В. Шлапак, Юлія М. Жукова

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

В представленій роботі визначено основні складові процесу формування системи фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти. Представлено основні характеристики системи фінансування закладів освіти та визначено основні можливості та загрози представленого процесу. Метою представленої роботи є дослідження процесу формування системи фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти. Формування системи фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти є важливим завданням, що впливає на якість надання освітніх послуг та розвиток освітнього процесу. Основними аспектами формування такої системи є: бюджетування, фінансовий план, залучення додаткових коштів, ефективне використання коштів, фінансова звітність, інвестування, державна підтримка. Один із основних інструментів фінансового забезпечення закладів освіти – це бюджетування. Воно визначає обсяги фінансування, джерела коштів, а також розподіл цих коштів на різні потреби закладу. Для забезпечення розвитку закладів загальної середньої освіти необхідне залучення додаткових коштів, наприклад, за рахунок спонсорської допомоги, пожертвувань батьків та громадських організацій. Раціональне та ефективне використання фінансових ресурсів є важливим аспектом формування системи фінансового забезпечення. Це передбачає контроль над витратами та оптимізацію видатків. Державна підтримка в формі субвенцій, грантів та інших програм може значно сприяти фінансовому забезпеченню закладів загальної середньої освіти. Також слід зазначити, що заклади загальної середньої освіти можуть залучати інвестиції для реалізації проектів розвитку та модернізації освітнього процесу. Формування системи фінансового забезпечення вимагає цілеспрямованої роботи, розробки стратегії та постійного контролю за виконанням фінансових планів. Відправною точкою повинні бути потреби та інтереси закладів загальної середньої освіти, їх плани розвитку та місія, орієнтована на якісну освіту та створення сприятливих умов для розвитку учнів.

Ключові слова: *фінансування; фінансова підтримка; освіта; рівні освіти; система забезпечення; фінансування освітніх закладів.*

Alla V. Shlapak, Yuliia M. Zhukova

Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine

FORMATION OF THE SYSTEM OF FINANCIAL SUPPORT OF INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

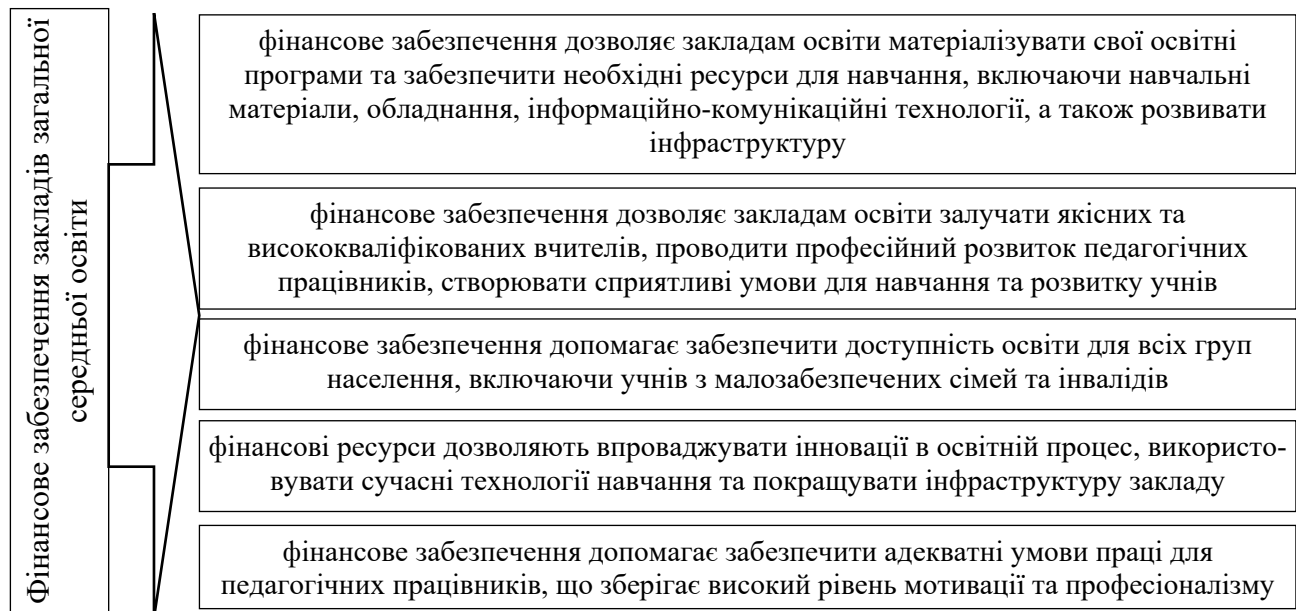
The main components of the process of formation of the system of financial support of institutions of general secondary education are determined in the presented work. The main characteristics of the financing system of educational institutions are presented, and the main opportunities and threats of the presented process are identified. The purpose of the presented work is to study the process of forming a system of financial support for institutions of general secondary education. The formation of the system of financial support of institutions of general secondary education is an important task that affects the quality of the provision of educational services and the development of the educational process. The main aspects of the formation of such a system are: budgeting, financial plan, attraction of additional funds, effective use of funds, financial reporting, investment, state support. One of the main tools of financial support of educational institutions is budgeting. It determines the amount of financing, sources of funds, as well as the distribution of

these funds for various needs of the institution. To ensure the development of general secondary education institutions, it is necessary to attract additional funds, for example, through sponsorship, donations from parents and public organizations. Rational and effective use of financial resources is an important aspect of the formation of the financial support system. This involves cost control and cost optimization. State support in the form of subventions, grants and other programs can significantly contribute to the financial support of general secondary education institutions. It should also be noted that institutions of general secondary education can attract investments for the implementation of development projects and modernization of the educational process. The formation of a financial support system requires purposeful work, strategy development and constant monitoring of the implementation of financial plans. The starting point should be the needs and interests of general secondary education institutions, their development plans, and a mission focused on quality education and the creation of favorable conditions for the development of students.

Keywords: *financing; financial support; education; levels of education; support system; financing of educational institutions.*

Вступ. Сутність фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти полягає в забезпеченні необхідних фінансових ресурсів для здійснення освітньої діяльності та досягнення освітніх цілей. Фінансове забезпечення закладів освіти є важливим аспектом їх функціонування та розвитку, оскільки воно впливає на якість освітніх послуг, доступність навчання, розвиток інфраструктури та умови праці педагогічних працівників.

Основні аспекти сутності фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти в сучасних умовах інноваційних змін представлені на рис. 1.

Джерело: складено авторами на основі джерел [1, 5–7].

Рис. 1. Складові фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти

Головним джерелом фінансування для більшості закладів загальної середньої освіти є державний бюджет. Це означає, що фінансування здійснюється за рахунок державних коштів, які виділяються на освіту з державного бюджету.

Деякі заклади загальної середньої освіти можуть отримувати фінансування також з місцевих бюджетів міських або сільських районів, у яких вони знаходяться. Це може бути додатковим джерелом фінансування для покриття специфічних потреб закладу.

Фінансове забезпечення закладів загальної середньої освіти вимагає розробки ефективного фінансового плану, контролю за використанням коштів та залучення додаткових ресурсів для розвитку освіти. Відправною точкою мають бути потреби закладів та стратегічні цілі удосконалення освітнього процесу з урахуванням інтересів учнів, вчителів та всього суспільства.

Проблематикою розвитку освіти опікуються сучасні громадські діячі, представники владних структур та провідні вчені та економісти. Це передусім пов'язано з необхідністю розвитку освіти на всіх її етапах формування починаючи від початкової освіти і закінчуючи системою вищої освіти та післядипломної освіти.

Сьогодення диктує свої умови розвитку освітньої галузі спонукаючи заклади освіти орієнтуватись не тільки на бюджетне фінансування, а і ставати на шлях інноваційного розвитку, що передбачає створення новітніх інноваційних продуктів та залученні додаткових джерел фінансування. За таких умов система забезпечення фінансування закладів освіти набуває особливого значення поєднуючи в собі триєдність економічного сталого розвитку, що полягає в об'єднанні зусиль держави, бізнесу та освіти.

Так проблемами сучасного менеджменту освіти та підготовки кадрів для вищої освіти опікувались такі вчені, як І. Грищенко [1], А. Крисоватий [3], В. Пономаренко. Розвиток закладів загальної середньої освіти представлено в роботах Л. Гриневич. Особливості інноваційності освітнього процесу знайшли своє відображення в роботах Л. Даниленко [6], Л. Корсунської [9], В. Кременя [7].

Умови сьогодення спонукають заклади освіти шукати додаткові джерела фінансування та трансформувати надання освітніх послуг в бік їх інноваційності, що актуалізується сучасними процесами глобалізації та інтеграції суспільства. Саме за таких умов дослідження системи фінансування закладів загальної середньої освіти набуває особливої актуальності та доцільності.

Метою поточного дослідження є визначення основних складових системи фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти, а також визначення основних особливостей її формування.

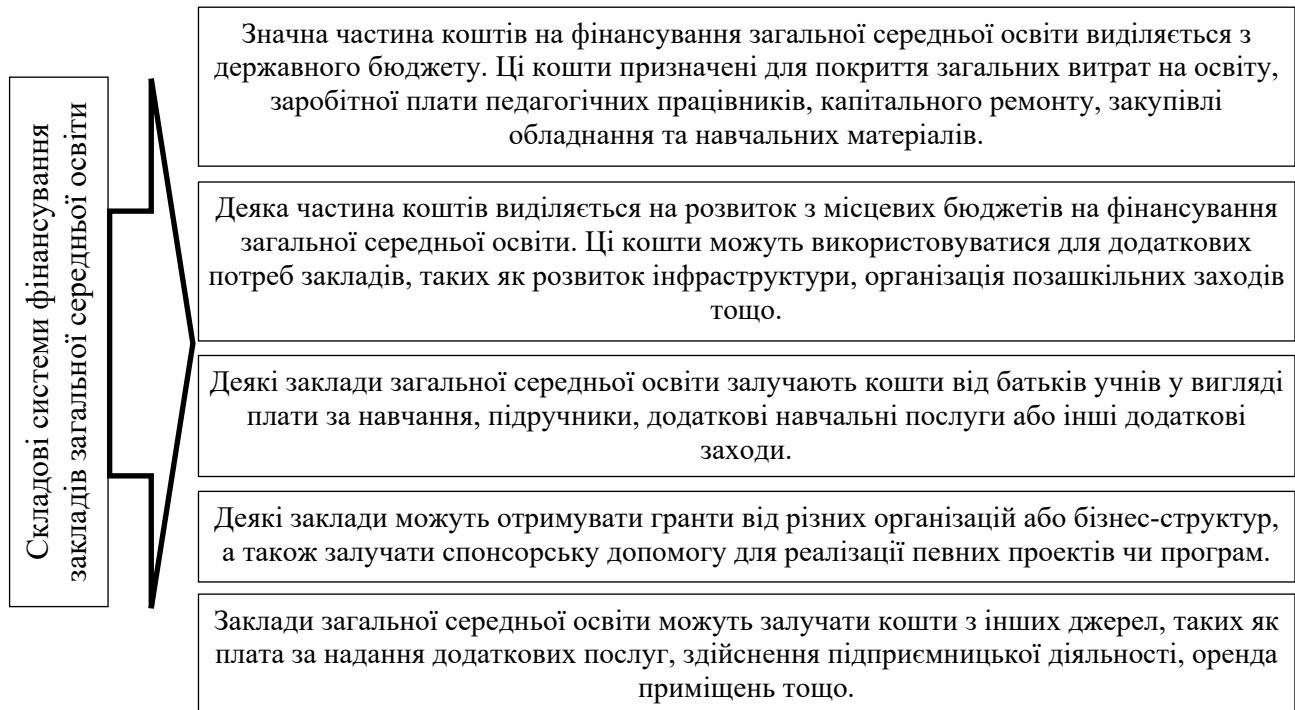
Результати дослідження. Процес фінансування закладів загальної середньої освіти є складним і багатоаспектним процесом, який включає джерела фінансування, розподіл та використання коштів для забезпечення якісної освіти.

Загальна система фінансування закладів освіти складається з таких обов'язкових елементів як: фінансування з державного бюджету, фінансування з регіональних та місцевих бюджетів, залучення спонсорських та грантових коштів, додаткові джерела фінансування (рис. 2).

Управління процесом фінансування закладів загальної середньої освіти вимагає розробки ефективної фінансової стратегії, контролю за використанням коштів та врахування потреб закладу та освітніх програм. Особливу увагу слід приділити прозорості та ефективному використанню фінансових ресурсів з метою забезпечення якісної освіти та розвитку закладів загальної середньої освіти.

Ефективне фінансове забезпечення закладів загальної середньої освіти відіграє важливу роль у забезпеченні якісної освіти та розвитку навчальних закладів. Важливо забезпечити адекватне фінансування на всіх рівнях – національному, регіональному та локальному. Основні виклики та принципи формування системи фінансового забезпечення

включають: прозорість та ефективність, інклюзивність, підвищення якості освіти, залучення додаткових ресурсів, забезпечення стабільності фінансування.

Джерело: складено авторами на основі джерел [2–4, 6].

Рис. 2. Складові загальної системи фінансування закладів загальної середньої освіти

Зазначимо, що в умовах сьогодення необхідно створити прозорі механізми фінансового забезпечення, які дозволять відстежувати використання коштів та забезпечити їх ефективне використання. Моніторинг та контроль за витратами допомагають уникнути недостачі коштів та забезпечити максимальний результат в освітньому процесі.

Фінансування повинно спрямовуватися на розвиток якісної освіти, забезпечення сучасних навчальних програм, матеріалів та обладнання, професійний розвиток педагогічних працівників та розвиток інноваційних освітніх підходів.

Окрім державного фінансування, важливо залучати додаткові джерела коштів, такі як гранти, спонсорська допомога, партнерства з бізнесом та громадськими організаціями. Це дозволяє розширити фінансову базу та реалізувати додаткові проекти та ініціативи.

Отже, успішна система фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти є ключовою умовою для забезпечення якісної освіти, розвитку потенціалу учнів та досягнення успіху в навчанні. Правильна організація фінансування допомагає створити сприятливі умови для розвитку креативних ініціатив та інновацій в освітньому процесі.

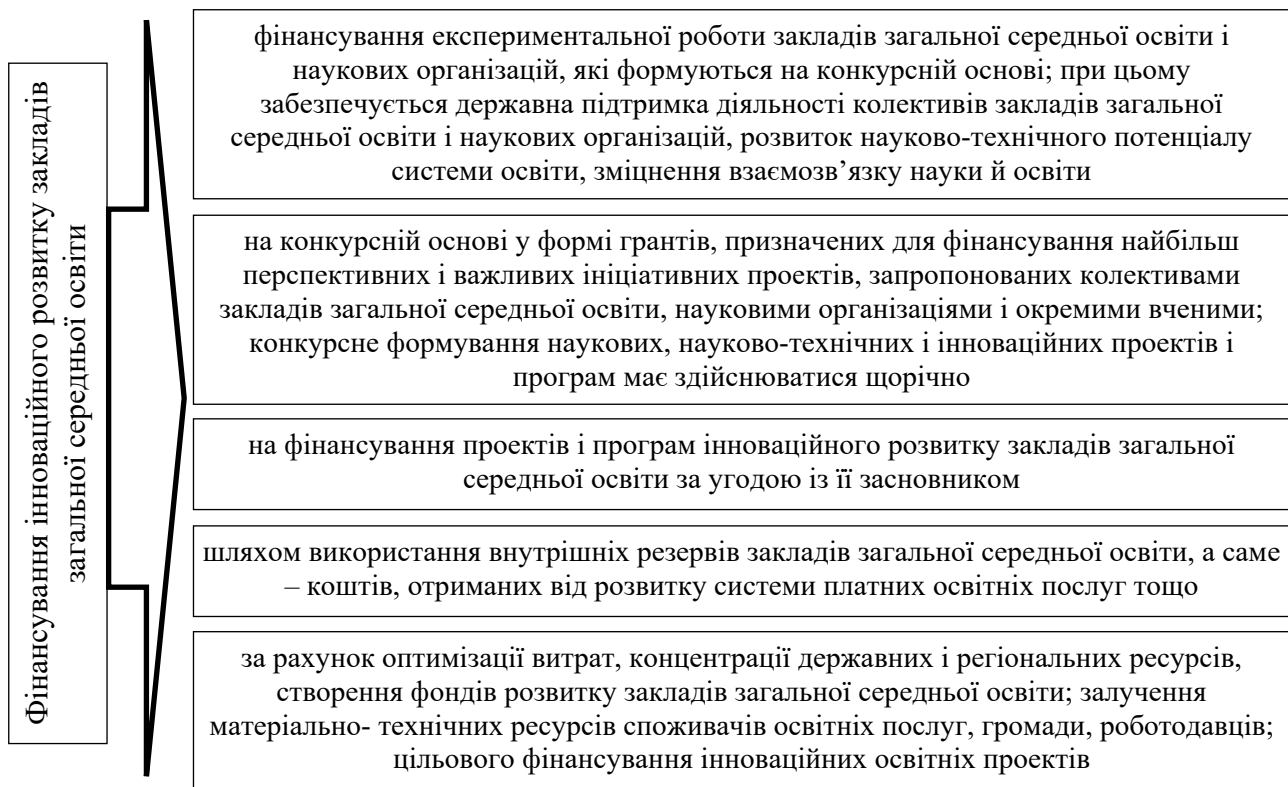
Успішне фінансове забезпечення закладів загальної середньої освіти є комплексним завданням, яке потребує уваги з боку держави, місцевих органів влади, співпраці з громадськими організаціями та бізнесом. Забезпечення стабільного фінансування допомагає створити сприятливі умови для розвитку освітніх закладів та забезпечити якісну освіту для молодого покоління.

Зазначимо, що одним із ключових аспектів ефективного розвитку закладів загальної середньої освіти є інвестиції у створення та покращення матеріально-технічної бази. Це включає будівництво та модернізацію навчальних корпусів, лабораторій, спортивних майданчиків, закупівлю сучасного обладнання та навчальних матеріалів.

Успішне фінансове забезпечення закладів загальної середньої освіти є комплексним завданням, яке потребує уваги з боку держави, місцевих органів влади, співпраці з громадськими організаціями та бізнесом. Забезпечення стабільного фінансування допомагає створити сприятливі умови для розвитку освітніх закладів та забезпечити якісну освіту для молодого покоління.

Орієнтація сьогодення на інноваційний розвиток спонукає заклади освіти трансформувати свої економічні процеси в бік впровадження інновацій. Такі інновації стосуються освоєння новітніх інноваційних продуктів та отримання додаткових фінансових ресурсів за їх коштів.

Пріоритетним шляхом фінансування інноваційного розвитку закладів загальної середньої освіти мають стати бюджетні кошти, що виділяються, плануються і розподіляються як представлено на рис. 3.

Джерело: складено авторами на основі джерел [1, 3, 6, 7].

Рис. 3. Фінансування інноваційного розвитку закладів загальної середньої освіти

Основними принципами формування системи фінансування закладів загальної середньої освіти є [8–10]:

- принцип рівності доступу до якісної освіти передбачає рівний доступ до фінансових ресурсів для всіх закладів загальної середньої освіти. Це означає, що фінансування має бути розподілено з урахуванням потреб кожного закладу із забезпеченням рівних умов для навчання і розвитку учнів;

- принцип прозорості полягає в тому, що фінансування має бути прозорим і адекватним, забезпечуючи закладам загальної середньої освіти достатні ресурси для здійснення освітнього процесу. Це передбачає чітку систему розподілу коштів та регулярне підвищення фінансування для врахування інфляції та зростання потреб закладів;

- принцип партнерства передбачає співпрацю між державними органами, закладами освіти, батьківськими комітетами та іншими зацікавленими сторонами. Спільна праця допомагає забезпечити ефективне використання ресурсів та ідентифікувати пріоритетні напрямки фінансування;
- принцип забезпечення якості освіти полягає в підвищенні якості освіти, в вдосконаленні умов навчання та розвитку інноваційних методів навчання. Забезпечення якості освіти сприяє підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів;
- принцип фінансової стабільності передбачає забезпечення стабільного фінансування закладів загальної середньої освіти на довгостроковій основі. Це дозволяє закладам планувати свою діяльність та розвиватися без перебоїв у фінансуванні;
- принцип ефективного ресурсного забезпечення має бути спрямоване на ефективне використання ресурсів, уникнення зайвих витрат та оптимізацію управління фінансовими ресурсами.

Формування системи фінансування закладів загальної середньої освіти з врахуванням цих принципів допоможе забезпечити ефективне функціонування та розвиток освітніх закладів, підвищення якості освіти та забезпечення рівних умов для навчання всіх учнів.

Спираючись на зазначене вище запропонуємо схематичне відображення процесу формування системи фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти та представимо на рис. 4.

Джерело: складено авторами на основі джерел [2-4, 7, 10].

Рис. 4. Система фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти

Таким чином, система фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти включає різноманітні складові, які спільно допомагають забезпечити фінансовий розвиток і ефективне функціонування цих закладів:

- заклади загальної середньої освіти можуть отримувати фінансування від різних міжнародних організацій, державних або недержавних фондів, які сприяють розвитку освіти;
- ефективне управління фінансовими ресурсами допомагає закладам загальної середньої освіти оптимізувати витрати і забезпечити ефективне використання доступних коштів;
- розроблення детальних бюджетів дозволяє заздалегідь спланувати видатки та визначити пріоритетні напрямки фінансування. Це допомагає уникнути непередбачених витрат і ефективніше використовувати ресурси;
- ретельний аналіз фінансових показників допомагає виявити проблемні місця і знайти шляхи їх вирішення. Аналіз може включати оцінку рентабельності, ефективності використання коштів, стану фінансової стійкості та інші показники;
- заклади загальної середньої освіти повинні працювати над ефективним використанням коштів і уникати зайвих витрат. Оптимізація видатків допомагає збільшити фінансову стійкість закладу та забезпечити належну якість навчання;

Заклади загальної середньої освіти можуть активно використовувати маркетингові підходи для залучення учнів та збільшення популярності. Це дозволить збільшити кількість учнів і, відповідно, збільшити фінансові потоки.

Формування системи фінансування включає інтеграцію цих складових для забезпечення стабільного і ефективного функціонування закладів загальної середньої освіти та підвищення якості навчання. Також враховуючи складнощі та виклики управління фінансовими ресурсами в освітніх закладах, важливо розробити імplementовану систему фінансового забезпечення, яка дозволить ефективно використовувати ресурси і забезпечити сталість та розвиток закладу.

References

Література

1. Hryshchenko, I. M. (ed.). (2015). Theoretical and methodological substantiation of effective financial and economic models of higher education development. Kyiv: National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 2. Krasovskiy, I. N., Pilyavski, V. P., Shendrikova, S. P., Nazrieva, M. V. (2020). Mechanism of the innovation development in the university. <i>Advances in Economics, Business and Management Research</i>, No. 128, P. 2132–2140. DOI: 10.2991/aebmr.k.200312.296. 3. Krysovatyuu, A. (2015). The main paradigms of education and their essential characteristics. <i>Psychology and Society</i>, No. 1, P. 114–121. 4. Makhynia, N., Kichuk, Ya., Ptashchenko, O., Kyrylenko, K., Horchynska, K., Riznyk, V. (2021). Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. <i>Estudios de Economia Aplicada</i>, No. 39(5), P. 1–10. DOI:	1. Theoretical and methodological substantiation of effective financial and economic models of higher education development. Ed. I. M. Hryshchenko. Kyiv: National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2015. 2. Krasovskiy I. N., Pilyavski V. P., Shendrikova S. P., Nazrieva M. V. Mechanism of the innovation development in the university. <i>Advances in Economics, Business and Management Research</i>. 2020. No. 128. P. 2132–2140. DOI: 10.2991/aebmr.k.200312.296. 3. Krysovatyuu A. The main paradigms of education and their essential characteristics. <i>Psychology and Society</i>. 2015. No. 1. P. 114–121. 4. Makhynia N., Kichuk Ya., Ptashchenko O., Kyrylenko K., Horchynska K., Riznyk V. Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. <i>Estudios de Economia</i>

- 10.25115/eea.v39i5.4789.
5. Кремен, В. Н. (eds.) (2009). *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy* [White book of national education of Ukraine]. Kyiv: Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 376 p. [in Ukrainian].
6. Danylenko, L. I. (2004). *Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: monohrafiia* [Management of innovative activities in general educational institutions: monograph]. Kyiv: Milenium. 352 p. [in Ukrainian].
7. Кремен, В. Н. (2005). *Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Стратегія. Реалізація. Результати* [Education and science in Ukraine – innovative aspects. Strategy. Realization. The results]. Kyiv: Gramota. 448 p. [in Ukrainian].
8. *Kontseptsiia rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini (zatverdzheno Postanovoiu MON Ukrainy V. N. Kremenem 20 hrudnia 2000 r.)* [The concept of the development of distance education in Ukraine (approved by the Resolution of the Ministry of Education and Culture of Ukraine V. G. Kremen on December 20, 2000)] [in Ukrainian].
9. Korsunskaya, L. M. (2013). *Kontseptsiia smart-osvity: zahalne navchannia, tsyfrovi pidruchnyky i smart-shkoly* [The concept of smart education: general education, digital textbooks and smart schools]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti = Education and development of a gifted personality*, No. 11, P. 77–80 [in Ukrainian].
10. Sydopova, O. V. (2008). *Onovlennia zmiestu y form metodychnoi roboty v innovatsiinomu prostori osvithnoho okruhu* [Updating the content and forms of methodical work in the innovative process of the educational district]. *Upravlinnia shkoloiu = School management*, No. 29, P. 24–31 [in Ukrainian].
- Aplicada*. 2021. No. 39 (5). P. 1–10. DOI: 10.25115/eea.v39i5.4789.
5. Біла книга національної освіти України. Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кременя. Київ, 2009. 376 с.
6. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітньому навчальному закладі: монографія. Київ: Міленіум, 2004. 352 с.
7. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. 448 с.
8. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.).
9. Корсунська Л. М. Концепція smart-освіти: загальне навчання, цифрові підручники і smart-школи. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. № 11. С. 77–80.
10. Сидорова О. В. Оновлення змісту й форм методичної роботи в інноваційному просторі освітнього округу. *Управління школою*. 2008. № 29. С. 24–31.